

Dins la mateixa secció don Leopold Torres Balbàs presentava l'Inventari i classificació dels monestirs cistercencs hispànics, situant els de Poblet, Santes Creus i Vallbona de les Monges.

A la tercera secció el senyor Folch i Torres féu una comunicació sobre una sèrie nova de ceràmica hispano-aràbiga descoberta a Paterna. La ceràmica de Paterna, prop de València, és vernissada i ornada en verd i violeta de mangraner i es desenrotlla paral·lelament a la tècnica de reflex metàl·lic.

Els objectes descoberts a Paterna es situen cronològicament entre els de Medina-Elvira i Medina Azzahra (segle X) i la descoberta a Terol (fi del XV-XVI). Els diversos objectes trobats permeten d'establir una sèrie amb decoració policroma des dels temps del califat cordovès fins al segle XVI. Els temes florals i geomètrics tenen relació evident amb els fragments de tècnica anàloga d'aquelles estacions d'Andalusia. La sèrie amb ornaments zoomòrfics recorda les estofes musulmanes de l'època i escenes amb figures humanes emprades en els costums populars. Els forns de Paterna treballaren dintre aquest estil des del segle XII al XIV. El senyor Folch publica el seu estudi en un petit volum intitulat *Notícia sobre la ceràmica de Paterna*, Barcelona, 1921.

El senyor Puig i Cadafalch, dintre la mateixa secció, féu una comunicació sobre els temes romànics del claustre de Santa Maria de l'Estany que poden ésser explicats per medi dels temes de la ceràmica de Paterna. Més endavant en donem un extracte. Un resum d'aquest estudi es publica en aquest ANUARI.

A la quarta secció del Congrés fou llegida una comunicació del mestre Felip Pedrell tractant de les relacions musicals entre França i Catalunya a l'Edat Mitjana i especialment del músic català Joan Brudieu, francès per naixement. Nat a la diòcesi de Limoges entre 1510-1520, apareix com cantor francès, acompanyat de quatre connacionals seus, a la Seu d'Urgell per les festes de Nadal de 1538; allí, a l'ombra de les muntanyes austeres de l'alta Catalunya havia de passar gaire bé tota la vida. Mestre de capella de la Seu del 1539 al 1543, reprèn el seu càrrec en 1545, després de dos anys d'absència. En 1577 el trobem a Balaguer i l'any següent a Barcelona, a Santa Maria del Mar, rica en música sagrada; poc després, i a petició seva, els canonges de la Seu el reposaven en el mestratge i allí morí a la fi d'abril o primer de maig del 1591. De la seva producció resten avui els Madrigals i una *Missa pro Defunctis*, trobada rescentment en un manuscrit de la catedral d'Urgell junt amb obres de Victoria i de Palestrina. Els Madrigals foren publicats l'any 1585 pels capitulars d'Urgell per a fer-ne present al duc de Savoia, Carles Manuel el Gran, de pas per Barcelona, en ocasió del seu casament amb la infanta Caterina, filla de Felip II. Fullejant-los hom s'adona aviat de la tècnica poderosa i de la felicitat inspiració del mestre. La font d'inspiració de la seva obra cal cercar-la en el folk-lore català principalment i en la música gregoriana. La Missa mostra potser encara millor la seva força creadora inexhaurible. En conclusió, Brudieu s'aparta de Palestrina i de Victoria pels seus atreviments i per la llibertat del seu estil i es lliga en canvi amb els músics franco-belgues del Renaixement. La comunicació del mestre Pedrell servia de presentació al primer volum de les Publicacions del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya: *Els Madrigals i la Missa de Difunts d'en Brudieu*, transcripció i notes històriques i crítiques per Felip Pedrell i Mn. Higini Anglès, prevere, publicat el mateix any.

Congrés d'Estudis Bizantins, de Bucarest, l'any 1925

Convidat l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS al Congrés d'Estudis Bizantins, de Bucarest, hi envià diverses comunicacions. En el lloc corresponent tractarem de les que fan referència a la Història política, mentre aquí ressenyarem les que fan referència a la Història de les arts.

El Sr. Puig i Cadafalch, representant de l'INSTITUT, presenta una comunicació intitulada *Contribution à l'étude de l'origine des formes décoratives des églises moldaves*, que es pot resumir així:

Existeix a l'Europa occidental una arquitectura romànica durant els segles X i XI, que tingué una evolució paral·lela en ses formes decoratives a les de les esglésies de Moldàvia. Les esglésies moldaves són un complex d'influències diverses; les grans línies de composició dels murs són com en el primer art romànic d'Occident; una torre al centre del transcepte, com en les esglésies bizantines; la forma de la cúpula com en l'arquitectura musulmana; els portals i les finestres com l'arquitectura gòtica; una decoració policroma com en l'art bizantí.

És sorprenent l'analogia de llurs línies decoratives amb les del primer art romànic: grans arcades cegues, fornàculs entre lesenes que formen sumptuoses cornises en l'exterior i foraden els murs interiors; frisos de petites arcuacions lombardes; línies de dents d'engranatge. L'art ar-

quitectònic de Moldàvia és una repetició en els segles XIV i XV d'un sistema de composició anàleg al romànic dels segles X i XI d'una part de l'Europa d'Occident. Aquest fet geogràfic i cronològic posa diversos problemes: ¿És l'escola moldava una derivació retardada d'una escola romànica vinguda a través l'Austria, l'Hongria, o de la Sèrbia? ¿O bé les dues escoles, la de l'Orient i la de l'Occident d'Europa, són sortides d'una més antiga forma oriental? La conclusió és la segona: es tracta d'una corrent d'origen persa transmesa per Bizanci. Aquesta correntia hauria estat anàloga a la que en el segle X penetrà a Rússia, seguint el Dnieper, travessant-la des del mar Negre al mar Bàltic.

Apart la qüestió dels orígens, el paral·lisme de l'art de Moldàvia i el primer art romànic posa el problema de cercar en aquest els caràcters exuberants d'aquell. Aquests són les formes circulars ceràmiques amb temes ornamentals d'origen musulmà, la policromia exterior i interior. La conclusió és que els monuments que floreixen en les terres romaneses representen l'evolució i transformació en una època relativament moderna en formes exuberants i hipertrofiades, de formes elementals que es troben en el primer art romànic, escola en què existeixen també, però en menor intensitat, els plats ceràmics amb temes d'origen musulmà, la policromia interior, la policromia exterior ornamental i els intents de policromia exterior iconogràfica. Aquest estudi fou publicat per l'Acadèmia Romanesa en el seu *Bulletin de la Section Historique*, vol. XI, Bucarest, 1924.

Cursos d'intercanvi i conferències

El senyor Puig i Cadafalch, invitat per la Universitat de París, donà a la Facultat de Lletres de la Sorbonne, a l'amfiteatre Michelet, durant els mesos de gener i febrer de 1925, un curs sobre el tema «L'arquitectura del segle IX a l'XI a Catalunya. Fenòmens històrics i artístics paral·lels a França».

El programa de les lliçons donades fou el següent:

- I. Objecte del curs. Catalunya. Antecedents geogràfics i històrics.
- II. La cultura mussaràbiga dels segles IX i X. Les esglésies mussaràbigues catalanes i llurs contemporànies del centre d'Espanya.
- III. Còrdova, el centre cultural musulmà de l'Europa d'Occident en els segles IX i X. L'art de Còrdova i ses repercussions en els països cristians.
- IV. L'arquitectura romànica dels segles X i XI. Les esglésies cobertes amb fusteria.
- V. Les fases de la transformació de la basílica amb volta al segle X.
- VI. Les basíliques amb cúpula a Catalunya.
- VII. Les basíliques cobertes amb cúpula a França.
- VIII. Cronologia i geografia de la primera arquitectura romànica.
- IX. Els detalls i els voltants del temple.
- X. Els elements de composició arquitectònica i decorativa. L'escultura i la policromia al segle XI.
- XI. La vida de les obres arquitectòniques als segles X i XI.

L'any següent 1926, invitat per la Universitat de Harvard, professà en la Graduate School of Fine Arts un curs sobre el tema: «L'arquitectura dels segles IX a l'XI a Catalunya. Fenòmens històrics i artístics paral·lels a Europa. El problema dels orígens de l'art romànic.»

El curs es donà en el Fogg Museum des del mes de gener al mes de maig sots un programa anàleg, ampliat a estudiar el mateix període artístic en l'àrea geogràfica que ocupa a Europa i a cercar-ne els orígens en l'arquitectura persa sassànida i bizantina i les ramificacions coetànies als països musulmans fins a l'art mudèjar d'Espanya, així com les derivacions que en el segle XV reflexen formes anàlogues a la Moldàvia. El programa d'aquests cursos ha estat publicat més detallat en la *Revista de Catalunya* (II, 1925, pp. 372-378) i en els *Estudis Universitaris Catalans* (XII, 1927, pp. 496-516).

El capitell de Sant Miquel d'Olèrdola

Olèrdola fou un poblat ibèric, i al mig de la ciutat arruïnada s'ha conservat una esglésiola d'una nau, que té en son interior un típic arc de ferradura, al costat d'altra església posterior romànica. Aquest lloc i sos temples cristians són repetides vegades citats en els documents des de la segona dècada del segle X.